Јаша Машијахов

Дәдәј

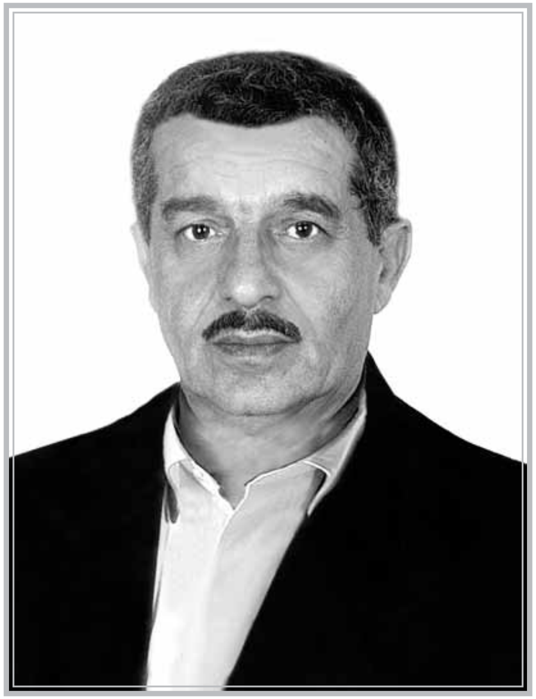

1938–2001

Јаша Машијахов

Дәдәј

Избранное

Москва
Издательский Дом СТМЭГИ
2017

УДК 821.3
ББК 84(2Рос=Татск)
М38

Машиjахов J.
М38 Дəдəj : Избранные произведения / Jаша Машиjахов. – Москва, 2017. – 176 с. : ил.

Яша Машияхов – подлинный самородок, талант его чист и многогранен, как подлинный бриллиант. Поэт-лирик никогда не оставался равнодушным к прекрасной земле, на которой многие столетия живет горско-еврейский народ. Укрытые снегами горные вершины, зеленые поляны и кристальные родники родной Кубы наполнили его сердце бесконечной любовью к щедрым душой людям, которые в сложнейшие времена сумели сохранить свою веру и несокрушимый, гордый дух. Его поэтические произведения горячо любимы нашим народом, многие из них положены на музыку и стали песнями.

Книга, которую вы держите в руках, представляет все грани его необыкновенного таланта. Это почти восемь десятков стихотворений на родном джуури и азербайджанском языке, более 230 собранных им пословиц и поговорок, в которых воплотилась вековая мудрость горских евреев Кубы, а также сказка, переводы стихотворений Яши, статьи и проникновенные стихи, посвященные поэту.

УДК 821.3
ББК 84(2Рос=Татск)

© Машиjахов J., 1958–2001
© Оформление. Сашина Е., 2017
© Издательский Дом СТМЭГИ, 2017

Переиздание оригинального сборника поэзии Яши Машияхова осуществлено по инициативе и при финансовой поддержке вице-президента Всемирного еврейского конгресса Года Нисанова и президента Международного благотворительного фонда СТМЭГИ Германа Захарьяева

Предисловие

Поэзия Яши Машияхова у меня на слуху с детства… Она в стихах и в песнях на его стихи. И то и другое уносит в родные края, и то и другое пронизано трогательной любовью к своему народу. Язык такой поэзии можно сравнить разве что с пением соловья. Особенно красиво автор пишет о любви. И хотя об этом чувстве поэтами написаны тысячи произведений, любовная лирика Яши Машияхова читается с удовольствием, ведь в ней слышатся неподражаемые нотки. Музыка этой поэзии самобытна и не похожа ни на какую другую.

Но поэзия его не только о любви… Много стихов написано о природе – и не просто о природе, а о природе родного края. И написаны они так, что у всех, кто родился и вырос в этом краю, перед глазами в одно мгновение возникают картины детства и юности, картины, от которых сразу сжимается сердце. А так бывает лишь тогда, когда поэт и его поэзия – от Б-га.

Наш народ богат талантами и дарованиями. И Яша Машияхов – без сомнения, настоящий самородок горско-еврейского народа. Я уверен, что его дарование переживет века – и через множество лет от его стихов будут так же сжиматься сердца наших потомков.

Герман ЗАХАРЬЯЕВ,
президент Международного благотворительного фонда СТМЭГИ

Слово о поэте

Наша встреча состоялась накануне смерти благословенной памяти Яши Машияхова. Он умер в Кубе, где родился в 1938 году. Более полувека писал стихи. Замечательные стихи. В перерывах между работой учителем начальных классов и строительных дел мастером, переездами из Кубы в Баку, а затем и в Москву им написаны сотни замечательных поэтических произведений, многие из которых положены на музыку и стали народными песнями. Лирика Яши Машияхова нашла себе место в татских альманахах Махачкалы, в газетах и поэтических сборниках Азербайджана. Великолепное знание не только своего, но и азербайджанского языка позволило поэту перевести в стихах полную философского смысла драму великого азербайджанского поэта Самеда Вургуна «Вагиф».

После очередного чтения стихов Яши Машияхова никак не могу согласиться с расхожим мнением, что мы принадлежим к «маленькому народу». Нет, это неверно, ибо мы, горские евреи, есть маленькая часть большого целого, некогда волею судьбы разделенного и выброшенного в чужие земли, чтобы пройти через муки ада, но жить надеждой, сохранить веру и свой гордый дух. На какой бы земле ни жили наши предки в течение многих столетий своих странствий – в Кубе или Дербенте, в Кайтагской долине (Дерей Гатте) или долине Сунжи-реки, – они любили эту землю-кормилицу, прикипали к ней сердцем, воспевали ее

в своих песнях и оплакивали, когда снова, в который раз, были вынуждены ее покинуть.

Таким певцом – пылким, бесконечно влюбленным, по-сыновьи нежным – стал для своей Кубы Яша Машияхов, великолепный поэт-лирик, сердце которого, как сверхчувствительный прибор, не могло оставаться равнодушным к судьбе своего народа, ко всему, что имеет общечеловеческое значение.

Мы познакомились с Яшей Машияховым четверть века назад, и он покорил меня сразу и навсегда. Вдохновенно, с присущим ему тактом, он читал свои стихи. Рассказывал о том, что послужило причиной к их написанию, и его размышления о жизни, людях и событиях невольно выдавали в нем человека мудрого, незаурядного, подчеркивали широту его взглядов и образность мышления. Но самое главное, меня обрадовали уносящие на Восток стихи – сочные, спелые, как созревшие сливы в саду, написанные прекрасным народным языком и, казалось бы, на давно известные темы.

В самом деле, о любви написаны тома. Великие классики посвятили ей свои лучшие произведения, и, кажется, уже вообще нечего сказать и добавить, а вот в стихах Яши Машияхова эти же слова заиграли поновому, как повернутая к солнцу грань бриллианта.

Горечь бед сменяет жизнь радостью удач,
Чередуя снег и дождь, смех и горький плач.
Ты все горести свои можешь мне отдать
Как их в сердце сберегу, знаешь только ты.

На лице твоем пылает всех цветов краса,
На губах – их аромат, на висках – роса.
Да, я жду тебя, спеши ж, медлить ведь нельзя,
Как в тоске я погибаю, знаешь только ты.
(Перевел В. Портнов)

Или же:

Целый мир – тебе дарю,
Знала б, сколько я терплю.
Лишь увидев раз тебя,
В пламени любви горю.

Когда Светлана Савицкая, наш славный космонавт, совершила свой геройский полет, Яша Машияхов посвятил ей стихи. Нет, не ради очередного восхваления, а с неожиданно новых позиций, с чисто житейских, можно сказать, женских, материнских... Мол, она прилетела туда, чтобы растопить эту безжизненную, оледеневшую планету и вдохнуть в нее жизнь:

В своем сердце ношу я мечту
Материнским теплом обогреть
Ледяную планету вот эту,
Чтоб проснулась она ото сна.
(Подстрочный перевод)

Или же его отклик после посещения горы Машук – места дуэли великого поэта М. Лермонтова. Этот и ряд других его стихов еще не нашли своего переводчика, но буквальный перевод двух четверостиший таков:

Здесь упал он в черноту и в холод,
Здесь прострелено сердце поэта,
Здесь, говорят, девушка-черкешенка
В знак траура обрезала свои дивные косы.

Я хотел пойти по той же тропе поэта,
Но вдруг небо заволокло и хлынул ливень
Видно, храня в себе скорбь по поэту,
Гора Машук снова справляла тризну.

Жизнь и смерть, добро и зло, дуализм мира и борьба двух начал не дают поэту покоя. Раненный в детстве вестью с фронта о гибели отца, смертью любимой жены восемь лет назад и тяжкой, невосполнимой потерей матери в прошлом году, Яша Машияхов видит смерть в образе отвратительного дикаря с топором в руках.

В подтверждение тому, что эта тема волнует поэта не только сегодня, надо вспомнить о его поэме «Чинара», посвященной всем убиенным, безвременно ушедшим из жизни. Величайшим преступлением считает поэт лишение другого жизни, ибо человек предназначен покинуть этот мир лишь только естественной, своей смертью. Таково кредо поэта, его жизненная, гражданская позиция, своим творчеством он утверждает это.

О чем же поэма? О том, как какой-то «дикарь с топором» вырубил выращенную им с детства чинару. Вернувшись после долгого отсутствия домой, он увидел вдруг распластанную на земле, словно труп, чинару со следами топора злодея на ее теле. Вот, в подстрочном переводе, завершающие строки поэмы:

Я прижал ее листья к губам своим
Обнял чинару, прижавшись к ней телом,
Дал ей тепло своего плачущего сердца,
И мне показалось вдруг, что она вздрогнула
И тихо умерла в моих объятьях.

Вообще природе, ее красоте и божественности поэт посвятил значительную часть своего творчества. Снежные вершины, холодные родники и зеленые поляны родной Кубы навсегда запали в его сердце, неотступно преследуя его повсюду. Он воспевает их, говорит им о любви, делится своими думами, просит прощения, обещает не забыть и вернуться к ним.

«Да, для меня они как живые, в них мое детство, среди них я познал первую любовь, с ними моя жизнь...» – признался однажды поэт. И это не преувеличение, ибо его лирика не только его личная, а общечеловеческая, черпающая в красоте природы новые силы для еще лучших песен.

Здравствуй, горная река, здравствуй, Кудиял!
Над тобою облака легче одеял.
Здравствуй, тополь, помнишь ли,
как в седых ночах
Колыбель мою качал на своих ветвях?
Но скажу тебе по чести, гордый Кудиял,
Сквозь колючую судьбину я к тебе бежал.
Знай, в каком бы чужедальнем ни был я краю –
Приползу, приду, приеду, чтоб сказать «люблю»!
(Перевел В. Портнов)

На конкурсе на лучшее поэтическое произведение, посвященное 450-летию со дня смерти Физули, великого поэта Азербайджана, стихотворение Яши Машияхова завоевало 1-е место. И, отмечая его творчество заслуженной наградой, известный азербайджанский поэт Тофик Байрам сказал:

– Поэзия Яши Машияхова похожа на чистые как слеза родниковые воды Кавказа! Да, можно без преувеличения сказать, что творчество Яши Машияхова – явление в поэтической литературе горских евреев. Да обретет он покой в саду эдемском...

Михаил Дадашев,
2002 г.

Автобиография

Родился в 1938 году 9 февраля в Азербайджанской Республике, город Куба, пос. Красная Слобода. Учился на азербайджанском языке. Образование среднее техническое. Писать начал с пятого класса на азербайджанском языке.

С детства любил природу, любил читать сказки разных народов мира. Очень любил природу родной стороны: горную реку Гудиал, Шахдаг. Всю красу моего края я описывал в стихах.

Долгое время я не решался показать свои стихи широкой публике. Первые мои стихи были напечатаны в районной газете «Гызыл Куба», после этого я стал серьезней относиться к своему творчеству, многие мои стихи были напечатаны в азербайджанских газетах. Я близко общался с азербайджанскими поэтами, такими как Гусейн Ариф, Габиль и Тофик Байрам, они очень положительно отзывались о моем творчестве.

На родном языке я начал серьезно писать в середине 1960-х годов. Многие мои стихи и поэмы печатались в Махачкале в альманахе, который выходил на татском языке. Одновременно я занимался татским фольклором, написал несколько сказок и собрал около тысячи пословиц и поговорок, позже они были напечатаны в альманахе «Ватан Советиму».

На многие мои стихи написали музыку такие композиторы, как Год Михайлов, Нисим Нисимов, Шамиль Мустафаев, Юсиф Агиваев, а также композитор

и исполнитель Юсиф Ухай. Я очень тесно дружил с нашей интеллигенцией. Долгие годы переписывался с писателями Х.Д. Авшалумовым, М.Б. Дадашевым и Я.М. Агаруновым.

Яша Машияхов

Куба, 1958 год

Красная Слобода, 1959 год

В библиотеке, Куба, 19 декабря 1960 года

Баку, 1966 год

В годы службы
в армии, 1961–1963

С супругой Ниной, Баку, 1969 год

Баку, 1979 год

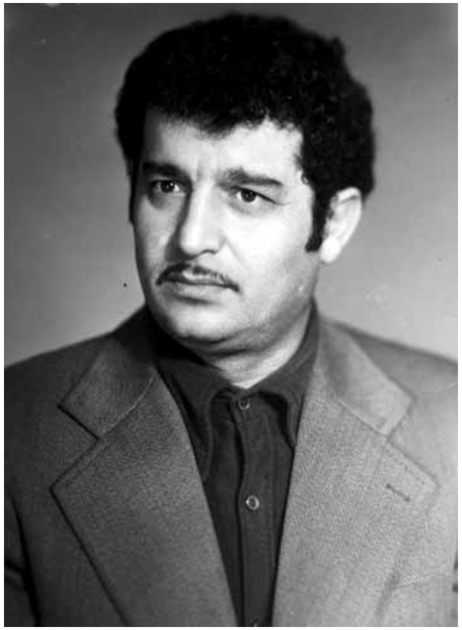

Баку, 1981 год

С сыновьями Виктором и Яном, Баку, 1980 год

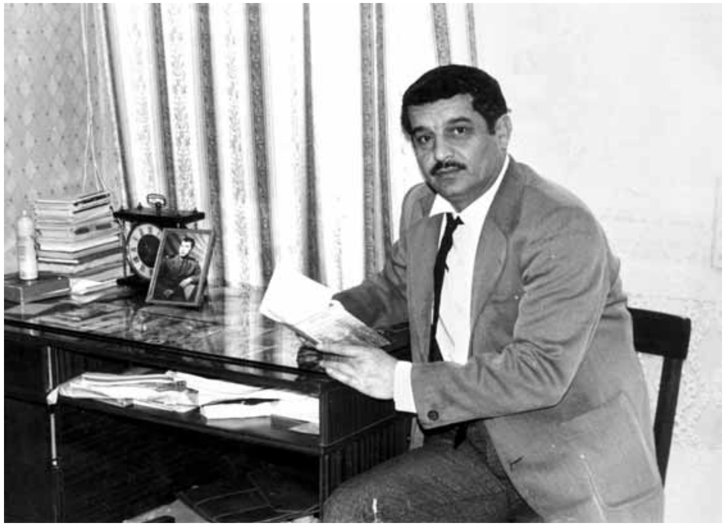

Баку, 1988 год

С сыном Яном, Хабаровск, 1989 год

С Михаилом Дадашевым, Москва, 2001 год

Дербент, 1993 год

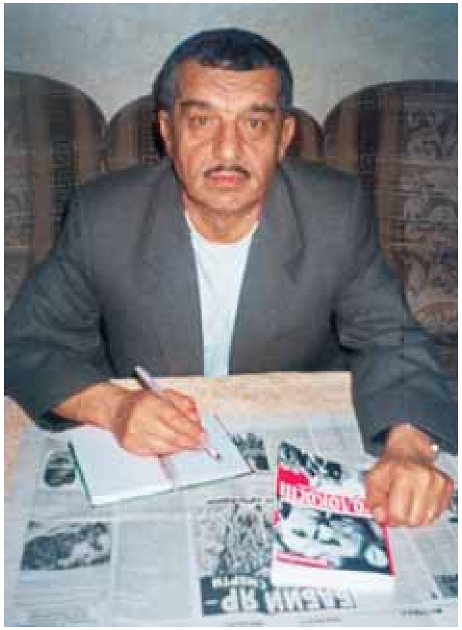

Москва, 2001 год

С внуком Максимом, Москва, 2001 год

С внуками Яшей и Максимом, Москва, 11 ноября 2001 года

Хосдәнум инсонһорә

Дәдәj

Чү куjум, дәдәjмә, салhо зу кирошд,
Jә ḩәjил бисдорум ә коф куш нәдошд.
Дүлмә залум бисдо, дүлтү зу вокошд.
Дәдәjмә, дәдәjмә, ḩәзизә дәдәj.
Әз овhоj билоги тәмизә, дәдәj.

У кирошдә рузhо фурмиш нәс бирә,
Ә jормә офдорә hәр түрә дирә.
Хубә рузhош нисдкә, ә jор овурдәм,
Сипрә муjhоjтүрә мә гурбу кәрдом.
Дәдәjмә, дәдәjмә, ḩәзизә дәдәj,
Әз овhоj билоги тәмизә, дәдәj.

Дүл дәдәj, дүл ḩәjил jәки нәс бирә,
Ә вәхтү нә күрдәм мә кофhоj түрә.
Вәхт бири вир сохдәм чофоhоj түрә.
Дәдәjмә, дәдәjмә, ḩәзизә дәдәj,
Әз овhоj билоги тәмизә, дәдәj.

Сәрмә дорд дорикә шәв нә хисирәj,
Дурә сәбәћhорә тү ә чум дирәj.
Мәрә кәлә сохдәj, түлә пир бирәj,
Дәдәjмә, дәдәjмә, ḩәзизә дәдәj,
Әз овhоj билоги тәмизә, дәдәj.

Jашаjүм, нүвүсдә кофhоjмә расди,
Гәрдтүрә нәдорум мә човон hисди.
Имоhоj ḩүмүрмә, рузмәш варасди.
Дәдәjмә, дәдәjмә, ḩәзизә дәдәj,
Әз овhоj билоги тәмизә, дәдәj.

Гүбә, 1967 с. – Москов, 1997 с.

Воку дәрмәрә

Ә у сијә чумһо бәхтмәрә бәсдүм,
Чәнгәдә вој зәрүм, чәндбо кирисдүм,
Тү әримә дүшмә, мә һәлә дустум,
Бијо, ә шәвмә тү, ә сәбәћмә тү.

Ҹәрсмә ә чүмһојмә бисдо лап рушум,
Түсүз ә јә чикә гәрор нисд, нүшүм.
Әз аташ рачитү мә лап һүркмишүм
Бијо, ә шәвмә тү, ә сәбәћмә тү.

Әз хәјолмә норә нәсданүм түрә,
Дәрдлүјә Јашајүм, хосдәнүм түрә.
Бијо пәшму-пәшму воку дәрмәрә.
Диро, ә шәвмә тү, ә сәбәћмә тү.

Боку, 1967 с.

Кирошдә рузһој ҹәјили

Ә рузһој ҹәјили, салһој ҹәјили,
Әз сәрмә ләнк шәндә чү зу кирошдит.
Әз у тәлћә рузһо, ширинә рузһо,
Әримә чәнгәдә јоровурд һишдит.

Ә вишәһој Гүбә, ә догһој Гүбә,
Әришму руз әз руз дүлмә кирисдә.
Ә сәр вәлкһој палуд, ә лүкәј вәләс,
Мәрә воруш бирә рихдә војисдә.

Кулһој бәгәлүји, әчәјит ишму,
Чикәј тәлүһошму ә дәсһојмә вә.
Ә чилидә билог, ә вәрфијә дог,
Һәлә сәринишму ә гәд дүлмә дә.

Дү диглә ҹәрс рихдә у духдәр һишд рафд,
Ә никәрәј Гудјал, тү шоһод бири.
У кәрмә ҹәрсһорә тү һәмишлүк,
Бәлкә, ә мирвори чарундәбири.

Мијом садбо мијом, һозорбо мијом,
Ој Гүбә, һич мәћәл нишәнүм түрә.
Әз мәркә вишәһо, әз сәр куләһо,
Мијом әри кәшдә ҹәјилимәрә.

Боку, 1968 с.

Түш данусдәни

Ә ћисоб нә күрдә кирошди рафди,
Мә әз тү лап дурум, түш данусдәни.
Оворәј чүмhој тү чәнди-чәндиhо,
Јәкүмүн мә бүрүм, түш данусдәни.

Мәпүрс әзу рузhо чәнд рузhо кирошд,
Васалhо гәд бисдо, томузhо кирошд.
Кәјки рача рујтү ә рујмә докошд,
Мә ә болә дәрүм, түш данусдәни.

Бијо, зимусдујмә, hәминонмә тү,
Сәнгә шән әз дүлтү, ә чәјронмә тү.
Худојмә тү, Тиројмә тү, чүнмә тү,
Түсүз хүшкә дорум, түш данусдәни.

И ћилом јә руз дәрд, јә руз кәјф бирә.
Јә руз воруш бирә, јә руз вәрф бирә.
Әкәр дәрд hисдикә, ди дәрдтү мәрә,
Мә сәхдә сурдорум, түш данусдәни.

Әвүр рачә күлhо ә мујтү вәри,
Шәhhој гүзүлкүлhо ә рујтү вәри.
Зу бијо ә Јаша тәјтә чун дәри,
Нијојкә мүмүрүм, түш данусдәни.

Боку, 1965 с.

Рузhошму ә хәјрбу, никәрәј доги

Рузhошму ә хәјрбу, никәрәј доги,
Хәнәнујмә дуллу буhо, дор говоги,
Мәјвәлүјә дорhо, шеhhој сәбәћи,
Кулhој гүзүлкүли, чинорhој рәћи,
Әз Шоh дог оморә тәмизә шоhвор,
Јаравуш вишәhо, чәнд палудә дор,
Ќурундә тәкәрќhо, чилидә вәрфhо,
Ә дүл ћәјилимә домундә ћәјфhо,
Чүшмәhој сәбәћи, думонhој шәви,
Дузиш экишмунум, нәбукә хови?
Әз ворушhо бәгдә чәрхә ковнәhо,
Нүгрәјә ћәсмуhо, бирәнгинәhо,
Әз ишму вәкүрдәм хосијәтмәрә,
Дүлмә әз hәр корhо хомуш нәс бирә.
Савзә мејдузиhо, руз ишму ә хәјр,
Һәр экишму бирә hисдүм бәхтәвәр.
Никәрәј Гудјал нәнуј-нәнәммә,
Әчә бисдорумкә дәри ә дүлмә.
Ќофhој у духдәрә у шәв шиннири,
Сипрә дәсhој әну ә дәсмә дәри,
Дорә кофhојмурә әчә нүвүсди?
Әз у шәв бәгдәтә дүлмә кирисди.
Ә Бәнәвшә билог, чилидә билог,
Әри сур куфдирә килитә билог,
Јә војкәрә хуно тү ә дүлмә дә,
Палаши у чүмhо ә овhојтү вә.
Мәсүз тәћно мундә, хунәј бәбәјмә,
Мәсүз јәтим мундә, пирә дәдәјмә,
Ә рәћ дәнишири, әз рәћ вомунди,
И чү гисмәт бисдо, тү тәћно мунди.

Гулумһо-гуншиһо, ишму чунмәнит,
Әчәһош һисдүмкә, ишму әнмәнит.
У руз ки, әз ишму мә дур бисдорум,
Дүлмәрә әкишму ә киров норум!

Боку, 1984 с.

Духдәр

Мәпүрс дүлмә һәчи могбун әри чүни,
И дәрдһо-ћәсрәтһо әнтүни, духдәр,
Чәндгәдәр ә ђилом рачһо һисдикәш,
Сирог мүһбәтмә әнтүни, духдәр.

Бијо дү-јәкирә әз чүм нәшәним,
Кирошдә рузһорә ә јор дәшәним.
Чон кујим ә јәки, бијо, чон шинрим,
Дузә рәћ хосдәји һәчини, духдәр.

Ћәсрәтә мә ә дүл дошдә ниданүм,
Түсүз ә у рәћһо кәшдә ниданүм.
Әри кәсһо түрә һишдә ниданүм,
Дүлтү һәчи залум әри чүни, духдәр.

Түсүз ә дог Јаша думон вәбирә,
Ә дүлү ләпүрһој дәрјо дәбирә.
Кирим дәс јәкирә руз шәв нәбирә,
Хојим дү јәкирә әз чуни, духдәр.

Боку, 1967 с.

Әхири когоз

Кәшдикәш шәһәрһо кәшдикәш диһһо,
Ватансүз нә күрди јә рузиш гәрор.
Ә ћәјкәл чарусдә әри дәдәјһо,
Ә Ватан домунди әхириш, бирор.

Јаник Машијахов зәнк сохдә әмә куфдирәнки бијо әри әни китоб јә-дү коф нүвүсүм, әз чүм мә ћәрс омо. Әхи, чүтам нүвүсүм, дијә Јаша нисд! Бәгдә, фикир сохдум: Мәкәр, ә и ћилом даими оморәкор бирәними? Рази бисдорум, ихтилотһо, хатирәһо, арзуһој Јашарә әри ә хәлг расундә јә гәрд данусдум.

Әри һәр кәс ә и ћилом сә коф јәдикор мундә. Ватан, Милләт, Дәдәј... Јаша Машијахов әзу шоирһојмуни ки, ћәвәз әну јәбојкә бәлкәш нә бисдо. Әнчәг чән гәдәр ә руј хори инсон һисдикә и шәјрһојүш мундәнини:

Дәдәјмә, Дәдәјмә, ћәзизә Дәдәј,
Әз овһој билоги тәмизә Дәдәј.

У тә әхир ћүмүр хүшдәш гәрд дәдәјә дорә нә данусд. Әнчаг гәрд Ватанә, гәрд хәлг хүшдәрә ә зијодирәвоз до вә јәкүмүн шоир әни милләт бисдо. У ә сәнәт хүшдәрәвоз, ә инсонјәти хүшдәрәвоз һәмишә ә дүл гәдүрмәндә инсонһо домундәнини. Әзини кукһо ә 200 сал јә бо оморә.

Офтоји шәјриму гәрг бисдо, гәдүрјүрә нә данусдим.

Әз хушбәхти һәмишә имурә хубә кукһо, духтәрһојму бири вә инбурузиш һисд. Доктор Илизаров, Исак Ханук, композитор Шүмшүм Ашуров, Петр (Хаим) Агарунов, Һилил Нисимов, Мәтәтијо Исаков, Мәрдәхәј Мәлкәј Гәјиш, Довит, Ћәнуко Илизаровһо, Иљјас Исмаил оғлу, Симон, Елдар, Тәлһүм Гуршумовһо, Мирзә Хәзәр, Бәбәјхунә Шәлмү, Јаша Машијахов вә јәкикәһо. Ичиро инсонһо дүлә ә шәћмәлә чарундә әри хәлг сухундәт.

Имурә шоирһош кәм нисд. Бинјәми Исаков, Рамбом Шамаилов, Елдар Гуршумов, Нисон Муса, Симах Шејда, Јимту, Шаһин, Сәви, Антон Агарунов вә јәкикәһо.

Бәћзи шоирһојму һәләш нәчог китоб вәдәшәндә бирәт. Әзиниһо хәрч сохдә амбара китоб вәдәшәндәнүт ки, урә кәлә шоир кујут. Һәчи нисд. Иләћәз гумарбазиш китоб мәдәшәнү. Әнчәг хундәкор инбуми? Сабирә, Муса Чәлилә, Алмас Илдырымә ә соги јә китобиш нә бири. Әнчәг һәмишә даһи бирәт. Имбуруз Бинјәми, Шәлмү, нә Јашара ә бүтүн ћилом әдәт хундә. Бәкә и шоирһорә китоб кәрәкими?

Әји нәтичәјим ки, әкәр ә шәјрмә, фикир нә појезија дәрикә, әз дәс ә дәс кәшдә ә битәв ћилом лов имбу, нәћ и кејфијәтһо нә дәрикә, әзини китобһо ә әдәбијот сундуги чарусдә ә бинәј зани сәћибу мимуну. Јаша һәмикә хубә рәссам бу. Әкәр у әриму ә шәјр Шевченко, Јесенин, Мүшфигбукә, ә рәссами Брулјов, Бәһлулзадә, Әзимзадә бу. Үзејирә амбар хосдәнбу. Шикил әни кәлә даһирә кәширә ә музеј ән у дорәбу. У һәмчинин маестро Нијазирәш, Ћәнуко нә Мәлкәј Гәјишәш ә зәвгәвоз јаратмиш сохдәбу.

У сон дәрәчә мәћлумотлүјә елм вә инчәсәнәт хадимибу. У һәмикә аличәнаб бу. Гимәт һәр кәсә дәгиг мидо, јә кофәш чикәсүз, зијоди ни сохд. Әз дүнјо әдәбијоти һәчи коф сохдәнбу, һәчи дан ки

у сәнәткорһо һовурһоју бирәт. Әз ихтилотһојү сироји нибисдори. Тәһәди мисохди ки, јәбојкәш урә вини. Локосүзә инсон бу, јә бо ә сәр чој хурдә коф воровунд:

– Год, Һенрих Һејни һәмишә әз чуһур бирәји хүшдә шори сохдәнбу. Әнчәг Мотсарт, милләт хүшдәрә пәһәнү сохдәнбу. Әкәр Брулјов нибисдокә, Шевченко әз гәзәмот нивәдиромо. Украина ичиро шоирә зу вир мисохд. Әнчәг Азәрбојчонә јә инсон нәбири ки, Мүшфиг нә Чавидә хилос сохдә данү. Чү кујум бирор, һәр дәврә мәрдһојүш, нәмәрдһојүш бирәни. Јә папрус сухундә бәгдә пүрси:

– Чүтар оморә әри тү, Год, чүн Шәлмүји шоир имурә јәбојкәш имбуми?

– Чүн ишмуни шоирһо һәмишә нәс оморә, бирор. Ә шинирәһојмә киро, әз у анбара шәјр вә поемаһо мунди, һәлә јә драмиш нүвүсди.

– Дузи, бирор, Шәлмү дикәркун бирә бәгдә нүвүсдәһорә јә богләмә сохдә ә хәһәр хүшдә дорәбу. Әнчәг хәһәр әз һилом зу рафдә бәгдә и шәјрһош сәһибсүз мунд. Домор үшү Үсүфһәјим у вәхт ә иронииһорәвоз алвар сохдәнбу. Миданү бирә ки, и шәјрһош ә тараф әнуһо кирошди. Шоир чәнд салһо бәгдә ә Ватан бирикәш, әз нүвүсдәһојүш хәбәр дорәкор нә бири. Әз у бәгдә нүвүсдәһојүш тазадан ә дәс кәссһо ә бухов домунди.

– Зиндәкуни Шәлмү әз сәр тә әхир фачиә бири, бирор. Чумһој ән у һәрси бирәбу.

– Һәјф, у шәјрһорә хундә амбар мараглү имбисдо. Әз фикир чиро бу куфдирә пүрси:

– У мәһәнииһорә чүтар нүвүсдәј, Год, һәјачансүз шиннирә нәс бирә.

– Тә и мәһәнииһо һәзүр бирә ә Үсүфовоз шәвһо – рузһо нә хисирәјм, бирор. Һәммәј ән уһо әри сәс Үсүф нүвүсдә омори.

– Мәш әри Шәлмү јә шәјр нүвүсдәм. Үсүф әз мә вәкүрди.

Виники мәрә куш дошдә војисдә, хунд.

– Һәлә ә и рачи шәјр нә шиннирәм, бирор. Әз сәс Үсүф бен Уһој урә хош оморәнбу. Мә урә коф дорум ки, әји шәјрһо таза мәһәнииһо минүвүсум. У амбар шори сохд. Әз Бинјәми коф воромо.

– Бинјәми кәм нүвүсдә, Год, әнчәг чү нүвүсдәкә, әз дүл нүвүсдә. Ә у дахили јанғы дәри, војисдәникә Бинјәми дијәш марагли бу, ә урәвоз әрәги ху. Әри Рамбом куфдирәнбу:

– Рамбом дорунә шоири, Год, әнчәг ә һүчәт сохдә јәкимуш ә у нирасим. Әри Јүшвәһ бен Ифрәјим микуфди ки, у тәмизә куки, әз ихтилотһојү һәмишә инсон шор бирә. Әз Мәтәтијо шори сохдәнбу.

– Мәтәтијо тәмизә куки, Год. Һәм имурә хосдәкор, һәмикә фәхр имуни.

Әз хүшдә кујим ки, Мәтәтијо Исаков ә Гүбә редактор кор сохдәнки ә у чәтинә вәхтһо ә нәзники јә сад шәјр Јашарә ә козит чап сохдәбу. Даһијәти Мәтәтијош ә унчо бири ки, әзини талантһорә ә вәхтү кәшф сохдә әри хәлг, ә руј вәдировунди. Әнчәг имуш тәхсиркорим ки, анбара сурһој појизјәрәш, ән сәнәтәш Јаша ә хүшдәрәвоз бәрд. Худо әзини кукһорә һәрдән овурдәни ки, һәр кәс хүшдәрә шиноху. Әз хубииһој хүшдә шор бу, әз хәрәбииһо пәшму бу. Нүвүсдәһо, ихтилотһо, куфдирәһој шоир ингәдәји ки, ә китобһо нидору. Иһорә әри нүвүсдәш јә һүмүр вәс нисоху. У гејри-ади шәхсијәт бу, иму урә һәлә анбар микәшдим.

Гулумһо-гуншииһо, ишму чун мәнит,
Әчәһош һисдүмкә ишму ән мәнит.
У руз ки, әз ишму мә дур бисдорум,
Дүлмәрә ә кишму ә киров норум.

Әлбәттә, әји китоб һәммә нүвүсдәһој Јаша нәдәри, әнҹәг и чүклә зәһмәтләј кукһојү, әри хәлг иму анбар гимәтлүни.

Иму имбуруз Ватанә, Милләтә, Дәдәјәш хосдәјирә бијо әз Јаша вомухим. Иму имбуруз шәјрәш, сәнәтәш, тәмизә дустирәш, нәһајәт, мәрдә хуно мүрдәјирәш бијо әз у вомухим. Худо јәбојкәш ә у рәһмәт сохо. Ихтијор дит, јәбојкәш әји китобәвоз гәдүрмәндә инсонһој хәлг имурә тәбрик сохум. Әри һәммә инсонһо чун соги војә сохум.

Год Мухојилов,
04.03.2002

Содержание

Герман Захарьяев. Предисловие . . . 7
Михаил Дадашев. Слово о поэте . . . 9
Автобиография . . . 15

Хосдәнүм инсонһорә

Дәдәј . . . 19
Воку дәрмәрә . . . 20
Ҝирошдә рузһој һәјили . . . 21
Түш данусдәни . . . 22
Рузһошму ә хәјрбу, никәрәј доги . . . 23
Духдәр . . . 25
Нипүрсүм . . . 26
Шәв гүдүши әну духдәр . . . 27
У мәнкијә шәв . . . 28
Түрә, түрә дирәнки . . . 29
Рачи тү . . . 30
Әри чинор баллада . . . 31
Ҝәдәләј куксәк . . . 34
Тү офдорә ә јормә . . . 35
Духдәр дәрбәнди . . . 36
Доһор Мәһәз . . . 37
Зәнһој чуһур, зәнһој доги . . . 38
Јә хуби ә һилом чәнд хуби норә . . . 40
Хосдәнүм инсонһорә . . . 41
Пәшмуни . . . 42
Хојим ду-јәкирә . . . 43
Салһој дәһво . . . 44
Дәрбәнд . . . 46
Ов нәмүрүм . . . 47
Әки дог Машук . . . 48
Духдәр урисијәти . . . 49
Дәсһој Фәһлә . . . 50
Чорризәһо . . . 51

Магистрал «Бајкал – Амур» . . . 53
Әри чү хәрәбиһо, ә хубһо бирә . . . 54
Ворвориһо кофһојтүрә хундәнүт . . . 55
Ә һүрмәт јоровурди раби Шолум . . . 56
Әри раби Нәтән . . . 58
Ә Гүбә кирошди һәјилиһојтү . . . 60
Чү ширини нәфәстү . . . 62
Сә шәјр әри Тәлһүм Гуршумов . . . 64
«Вәрф мијов, воруш мијов...» . . . 65
«Чү кујум, и һилом һәмишәлүк нисд...» . . . 66

Мәним илһамым нәдир

Сәни дүшүнүрәм . . . 69
Бармағыма үзүк тах . . . 70
Үрәјимә ишыг чәк . . . 71
Тохунду . . . 72
Кәздим ојмаг-ојмаг Вәтән мүлкүнү . . . 73
Чавабсыз бир мәктуб . . . 74
Тәбиәтин гојнунда . . . 75
Јухуда . . . 76
Дузсуз көзәл . . . 77
Ахды . . . 78
Гыш . . . 79
Гудјалча . . . 80
Ај нә үчүн Күнәшә чәпәки бахыр . . . 81
Мән ушаг олмамышам . . . 83
Шимал мешәсиндә гыш . . . 84
Губа . . . 85
Сәнин һәсрәтин . . . 86
Ондан јазмасам . . . 87
Учдун мәндән узаглара . . . 88
Шимал гызы . . . 89
Мәним илһамым нәдир . . . 90
Јахындан кәл, узагдан кәл . . . 92
Итән кәнчлијим . . . 93
«Сизин тој күнүнүздә...» . . . 94

1961–1963-чү илләрдә һәрби хидмәтдә олдуғум мүддәтдә јазылмыш ше'рләр

Бәлкә . . . 97
О гајытмаз бир дә кери . . . 98

Хатырларсан мәни дәрһал . . . 99
Намә'лум мәзар . . . 100
Көзәл . . . 101
Суал . . . 102
Гышла видалашаркән . . . 103
Сән исти, мән сојуг . . . 104
Әлвида, Халилова . . . 105
Тәкчә сән гаршылама . . . 106
Сәһв аддымлар . . . 108
Булудлар . . . 110
Арзу . . . 111
«Гәлбимизсә донмуш күлтәк...» . . . 112

Куклә бошу муни, мому, духтәрлә бошу мири, мому (Нәгүл) . . . 113

«Кофһој бәбәһо» әз чуһурһој Гүбә . . . 119

Шаирин јарадычылығындан тәрчүмәләр

Ана . . . 131
Ушаглыг күнләрим . . . 132
Фәһлә әлләри . . . 133
Дәрбәндли гыз . . . 134
Күләкләр сөзләрини охујур . . . 135
Нә шириндир нәфәсин . . . 136
Ај гыз . . . 138

Әз товнәј шоир нүвүсдә оморә шәјрһо

Шабтај Агарунов. Јаша . . . 141
Јүшүвәһ Ифрәјим. Бәдә хәбәр . . . 144
Симәһ Шејда. Ој Јаша . . . 146
Симах Шејда. Шаир . . . 148
Рашбил бен Шәмәј. У вәшәрг мүдү . . . 150
Бинјамин Исаков. Мәһәббәт шаири . . . 151
Бинјамин Исаков. Мумуну һәмишә нумтү, ој бирор . . . 153
Үсүф бен Уһој. Сохим вәкир . . . 154

Пәсини коф

Үсүф бен Уһој. Хәлгим . . . 159
Үсүф бен Уһој. Әриму гәрди . . . 160
Год Мухојилов. Әхири когоз . . . 168

Литературно-художественное издание

Јаша Машијахов

Дәдәј

Избранные произведения

Куратор проекта *Давид Мордехаев*
Ответственный секретарь *Гарик Канаев*
Составители *Йосеф бен Йохай, Ян Машияхов*
Художественный и технический редактор *Олег Пуля*
Дизайн и верстка *Елена Сашина*
Редактор-корректор *Олег Пуля*
Корректоры (джуури) *Батсион Абрамова, Мардахай Нафталиев*
Набор текстов *Батсион Абрамова*

Издательский Дом СТМЭГИ

Подписано в печать 19.01.2017. Формат 84×108 1/32
Гарнитура Cambria. Печать цифровая. Бумага мелованная
Усл. печ. л. 9,66. Тираж 500 экз. Заказ № 75к

Отпечатано с готовых файлов заказчика

Типография «Наука»
г. Москва, Шубинский переулок, дом 6
Тел.: +7 (499) 241-93-02, +7 (495) 780-33-64
E-mail: tolpegina@tnauka.ru
tnauka.ru